

ОРЧУУЛГАЗҮЙ / TRANSLATION STUDIES
NATIONAL UNIVERSITY OF MONGOLIA

Volume 11

2023

Дугаар 11(591)

ОРЧУУЛАХ ЧАДАМЖ ОРЧУУЛАГЧИЙН ЧАДВАРААС ХАМААРАХ НЬ

Д. Долгorsүрэн²⁶

У. Лхагвасүрэн²⁷

Abstract

This article is concerned from beginning to end with translation skills and translation related skills of all types. Although the study of translation skills appears to be only theoretical, this work will combine both the theoretical literature on these skills with a host of illustrative applications and examples from both languages involved, English and Mongolian. Translation skills sound familiar to everyone involved in a way or another in the field of translation. Almost all books on translation refer to these skills as though axiomatic to readers. Translation skills of all types should be developed simultaneously in both languages involved, the foreign as well as the mother tongue. Mongolian students of translation and translators alike have exhibited a number of weaknesses in their Mongolian Language skills, which have bad effects on the quality of their translations. Therefore, they must attend more seriously to mastering their native language skills of all types with a view to improving their understanding, style of writing, means of expression and, hence, translations. This paper is meant to introduce the main types of translation skills in detail in theory as much as in practice, elaborating and covering all aspects of translation as a discipline and a profession.

Keywords: translation skills, types of translation skills, native language skills, translation accuracy,

“Орчуулгад багш гэж байдаггүй, харин орчуулгыг хянаж, засаж байгаа нэгэн буюу редактор нь орчуулагчийн багш юм” гэсэн үг байдаг. Орчуулга хийдэг, орчуулгын салбарт ажилладаг хүн аливаа хэлнээс эх хэл рүүгээ, эсвэл эх хэлнээсээ гадаад хэл рүү орчуулга хийхэд тодорхой чадвар чадамжууд зайлшгүй

²⁶ 1-р зохиогч, МУИС, ШУС, Гадаад хэлний төвийн ахлах багш, доктор (PhD)

²⁷ 2-р зохиогч, МУИС, ШУС, Гадаад хэлний төвийн ахлах багш, доктор (PhD)

шаардлагатай байдгийг ухаарч, суралцаж, тэдгээр чадваруудыг эзэмшсэнээр жинхэнэ орчуулагч болдог. Орчуулагчийн чадвар гэдэг орчуулга хийж буй тухайн хэлээ хэр сурч эзэмшиж, хэрэглэж чадаж буй чадамжтай нь холбоотой байдаг. Орчуулах чадамжийг онол практикийн түвшинд эзэмшихийн тулд орчуулагч хүн ямар чадваруудыг эзэмшсэн байх ёстойг мэдээд зогсохгүй тэдгээрт суралцах нь нэн чухал, учир нь орчуулгын чанар болон орчуулах чадамж нь орчуулагчийн чадвараас ихээхэн хамаардаг билээ.

Нэг хэлээс нөгөө рүү нь хөрвүүлэх үүрэг хариуцлагатай мэргэжилтнийг орчуулагч гэх бөгөөд орчуулагчийн хөрвүүлж бичсэнийг эсвэл яриагаар дамжуулж буйг орчуулга гэдэг. Орчуулагч нь орчуулгыг алдаагүй, үнэн зөв, чанартай гүйцэтгэх үүрэгтэй. Аливаа орчуулагч хүн орчуулга хийхдээ эх дээр байгаа утга нь орчуулж буй хэлнээ буухдаа найруулгын хувьд ижил, хоёрдмол утгагүй, төгс найруулгатай сайн орчуулга хийхийг зорьдог. Орчуулгаа чанартай сайн гүйцэтгэхийн тулд орчуулагч дараах зүйлсийг хийх хэрэгтэй байдаг ажээ.

Үүнд:

- Эх бичвэр эсвэл аман ярианы тэмдэглэлийг судалж, агуулгыг нь ухаж ойлгох, хөрвүүлэхдээ эх бичвэрийн үндсэн утгыг хадгалах;
- Нэр томъёог үнэн зөв оноож, утгыг нь илэрхийлэхийн тулд тохирох сайн толь бичиг болон бусад эх үүсвэрүүдийг ашиглах, ялангуяа хуулийн, техникийн, шинжлэх ухааны нэр томъёо, мэргэжлийн үг хэллэгийг зөв оноох;
- Аливаа материалыг зорилтот хэлнээ бичгээр буулган орчуулахдаа уншигдахуйц хэл найруулгатай болгох;
- Орчуулгаа нягтлан шалгаж, засварлаж, сайжруулах;
- Тодорхой салбарын хэвшсэн нэр томъёог орчуулахдаа мэргэжлийн хүний санал зөвлөгөөг сонсож, зохих лавлагаа материалыг ашиглаж, зөв тайлбарлах;
- Орчуулж буй хэл дээрээ утгыг үнэн зөв илэрхийлэн гаргах;
- Зорилтот хэлний өгүүлбэр зүйн болон зөв бичгийн дүрмийн тогтсон журмыг баримталж, цэг таслал, ялгах тэмдгүүдийн утга ялгаж буй байдлуудыг анхаарч дарааллыг нь зөв гаргаж орчуулах;
- Үгсийн сангийн уялдаа холбоог хангах, хэвшмэл болон өвөрмөц үг хэллэгийг оновчтой ашиглах;
- Тухайн салбарын бичлэгийн онцлог хэв маягт нийцүүлэх, холбогдох стандартыг мөрдөх, тухайлбал дипломат баримт бичгийн тухайд тогтсон хэв загвар, бичлэгийн дэг жаяг байдаг (дипломат албан захидал, итгэмжлэх жуух бичиг болон ноот бичгүүд дэх хүндэтгэлийн үг хэллэгийн эрхэмсэг өнгө аясыг тохирох үг хэллэгээр илэрхийлэх);

- Зохих форматад оруулах, уншихад дөхөмтэй, нүдэнд эвтэйхэн фонтоор бичих;
- Хэрэглэгчдэд буюу уншигч сонсогчдод хүргэх зорилгоо хангасан орчуулга гаргах;
- Эх хэл дээрх бичвэрийн утгыг ойлгож, зорилтот хэлнээ орчуулан буулгахад шаардлагатай хэл шинжлэлийн мэдлэгтэй байх, мөн тухайн сэдвийн буюу салбарын чиглэлээр нарийн мэдэхийн тулд мэргэжлийн ном сурах бичиг, интернэт болон бусад эх сурвалжийг ашиглах, мэргэжлийн хүнээс туслалцаа зөвлөмж авах зэргээр судалгаа хийх;

Орчуулгын чиглэлээр суралцаж буй оюутан нь мэргэжлийн орчуулагч болох хүртэлх явцдаа мэдэж, судалж, сурч эзэмшвэл зохих орчуулгын гурван тулгуур чадамж байдаг ажээ. Өөрөөр хэлбэл дараах гурван чадварыг эзэмшсэн байвал сайн орчуулах чадамжтай болдог. Орчуулах чадамжийн талаар мэдмэгц шууд чадварлаг орчуулагч болохгүй ч мэргэшсэн сайн орчуулагч болохыг зорьж буй хэн бүхэнд тэдгээр нь чухал удирдамж, зааварчилгаа болж, амжилттай мэргэшсэн орчуулагч болоход нь тустай юм. Орчуулгыг сайн хийхэд тусалдаг тэдгээр гол гурван тулгуур нь:

1. Хэлний чадвар (бичих, унших, ойлгох чадварууд, дээр нь нэмээд орчуулгын тэмдэглэл хийх чадвар)
2. Харилцааны чадвар (хэл ярианы чадвар, санах ой буюу ой тогтоолт, сэтгэл зүйн тогтвортой байдал, аман орчуулга хийж байгаа бол ярианыхаа хурдыг тохируулах хянах чадвар мөн орно).
3. Соёлын мэдлэг (Өөр хэл соёлтой хүнтэй харилцахад, эсвэл яриа болон бүтээлийг нь орчуулахад тухайн хүний төрөлх нутгийнх нь нийгэм соёлын талаар тодорхой суурь ойлголт мэдлэг байх нь зайлшгүй хэрэгтэй.)

Орчуулга хийх ур чадвар гэдэг нь олон зүйлээс шалтгаалж болох бөгөөд хэл шинжлэлийн бүрэлдэхүүн хэсэг болох хэлний дүрмийн буюу үг зүй, авиа зүй, өгүүлбэр зүй; лексик-үгийн сан, стилистик-найруулга зүй, дуудлагын талаарх мэдлэгээ мэргэжлийн харилцааны янз бүрийн нөхцөл байдалд практикт ашиглах чадварыг хэлнэ. Орчуулах эрдэм чадвар нь тухайн орчуулагчийн эх хэлээ болон орчуулга хийх хэлээ эзэмшсэн байдал, боловсрол мэдлэг, мэргэжлийн түвшинд уншиж судалсан хэмжээ далайцаас ихээхэн хамаардаг байна.

Техник технологийн хөгжил дэвшил, ардчилал чөлөөт байдлын ачаар гадаад хэлийг сонирхон суралцагсдын тухайн хэлээрээ ярих сонсох чадвар улам сайжирч, уншиж судлах зүйл ч элбэг болжээ. Харин бичгийн чадвар, тэр дундаа орчуулах эрдэм чадвар нь дээр хэлсэнчлэн тухайн хүний эх хэлээ эзэмшсэн байдал, боловсрол мэдлэг, мэргэжлийн түвшинд уншиж судалсан хэмжээ

далайцаас хамаарах нь ойлгомжтой. Гадаад хэлний боловсрол өндөртэй хэмээн тооцогддог олон хүн бичгийн орчуулга хийхдээ үг оноолт, утга найруулгын тал дээр алдаа гаргах нь элбэг. Гол шалтгаан нь тэд жинхэнэ монгол зохиолч, монгол яруу найрагчид, монгол эрдэмтэн мэргэдийн бичсэн ном зохиол, бүтээл туурвилуудыг харьцангуй бага уншдагтай холбоотой. Орчуулах ур чадвараа сайжруулахын тулд эх хэл дээрээ ном зохиол их унших сонирхол, тогтмол дадал хэрэгтэй.

Америкийн Нэгдсэн Улсын Хөдөлмөрийн Статистикийн Товчоо (Bureau of Labor Statistics (BLS)-ээс гаргасан судалгаагаар орчуулагчийн ажлыг "Bright Outlook" буюу алсдаа их эрэлттэй байх мэргэжилд оруулан ангилж байгаа бөгөөд тэндээс эрхлэн гаргадаг "Хөдөлмөр Эрхлэлтийн хэтийн төлөв 2019-2020" нэртэй гарын авлагад орчуулагчийн ажил эрхлэлт цаашдаа улам өсөх төлөвтэй байна гэжээ. Уг гарын авлагад орчуулагчийн ажил мэргэжилд шаардагдах гол чадамжуудыг доорх байдлаар задлан тайлбарласан байна:

- Сонсох чадвар – үгсийг зөв орчуулж, тайлбарлахын тулд тэдгээрийг ялгаж сонсож чаддаг, мөн сайн ойлгодог байх хэрэгтэй
- Ярилцах чадвар – тодорхой, ойлгомжтой ярих чадвар маш чухал байдаг.
- Уншиж ойлгох чадвар – уншсанаа зөв ойлгодог байх нь зөв орчуулахад нэн чухал.
- Бичих чадвар – бичгийн орчуулгын гол амин сүнс нь бичих ур чадвар байдаг.
- Соёлын мэдлэг – Энэ бол орчуулах чадамжийн чухал хэсэг юм. Соёлын талаар тодорхой суурь буюу ерөнхий ойлголтгүй байвал орчуулга сайн болох боломжгүй.

Тэгэхээр эх эсвэл "эх сурвалж" текстийг/үг яриаг/ өөр хэл дээрх текст рүү /үг яриа руу/ шилжүүлэх үйл явц болох орчуулгыг хийхэд юуны өмнө хэлний чадвар буюу бичих, унших, ойлгох чадварууд амин чухал байдаг ажээ.

Олон улсын орчуулагчдын холбооноос 1994 оны 7-р сарын 9-ны өдөр Норвеги улсын нийслэл Осло хотод болсон хурлаараа нэмэлт өөрчлөлт оруулан баталсан "Орчуулагчдын Дүрэмд" (TRANSLATOR'S CHARTER, approved by the Congress at Dubrovnik in 1963, and amended in Oslo on July 9, 1994, The International Federation of Translators) орчуулагч нарын эрх үүрэг, аюулгүй байдал, цалин хөлс, ажлын нөхцөлийн талаар олон улсын хэмжээнд баримтлах ёстой дүрэм журмуудыг нарийн тодорхой тусган оруулсан байдаг бөгөөд мөн тэдний эзэмшсэн байвал зохих чадвар чадамжуудын талаар зааж өгчээ. Тэдгээрийг судалж мэдэх нь мөн орчуулагч нарт их тустай юм.

Өнгөрсөн гуч гаруй жилийн хугацаанд орчуулгын ном олноор гарах болж, мэргэжлийн болоод сайн дурын орчуулагчдаас бүрдсэн агентлаг, орчуулгын

товчоод олноор ажиллах болж, төрөл бүрийн салбарын номыг хэвлэн гаргасаар ирлээ. Дэлхийн улс орнуудад эсвэл аль нэг бүс нутагт шилдэг борлуулалттай гэгдсэн номыг тэд шүүрэн авч орчуулах нь элбэг байна. Ялангуяа Монголд урьд өмнө нь гол төлөв орос хэлнээс орчуулсан ном бүтээл хэвлэгдэн гардаг байсан бол 20-р зууны сүүлээс англи, франц, герман, хятад, солонгос болон бусад хэлнээс орчуулга хийх нь түгээмэл болохын хирээр орчуулгын чанарын асуудал, орчуулагчдын чадвар чадамжийн асуудал салбарын судлаачдын анхаарлыг улам татаж байгаа нь зүйн хэрэг юм. Судлаачдын үзэж байгаагаар хэлмэрч/орчуулагч хүн дараах чадварыг эзэмшсэн байх шаардлагатай ажээ. Үүнд:

- ✓ Үг яриаг нь орчуулах гэж буй хүнийхээ санаа бодлыг хурдан ойлгож, асуудлын уялдаа холбоо, нөхцөл байдлыг сайн холбож сонсогчдод ойлгуулах
- ✓ Орчны мэдрэмж сайтай байж, чихэнд нийцтэй зөөлөн дуу хоолойгоор тод, жигд ярих
- ✓ Цэвэр, мөн оновчтой үг хэллэгийг сонгон, дамжуулах зүйлээ чадварлаг, энгийн боловч тодорхой илэрхийлэх,
- ✓ Уран сэтгэмжтэй, ажигламтгай, ой сайтай байх
- ✓ Түргэн бичиж тэмдэглэж авах чадвартай байх
- ✓ Сэтгэл хөдлөлөө барьдаг, тэвчээртэй, ёс зүйтэй байх
- ✓ Янз бүрийн нөхцөл байдал, орчинд зөв дасан зохицох чадвартай байх
- ✓ Өөрийн үзэл баримтлал, санаа бодлыг хавчуулахгүй байх
- ✓ Сайн толь бичгийг олж сонгож, зөв хэрэглэх аргаа мэддэг байх (учир нь сайн толь бичиг хэзээд орчуулагчийн зэмсэг, гол туслагч байсаар байх болно)
- ✓ Нүдэнд дулаахан, найрсаг, бүх давхаргын хүнтэй эвсэг, хүндэтгэлтэй харилцдаг байх зэрэг орно. Эдгээр чадваруудыг нэг бүрчлэн тайлбарлавал их нурших болох тул энэ удаад түр орхиё.

Орчуулагчид нь уран илтгэгч шиг өөрийн бодлоор аливааг илэрхийлж, үг нэмж хачирлах ёсгүй, харин орчуулж буй бичвэрээ, хэрэв аман орчуулга хийж байгаа бол яригч этгээдийн хэлсэн үг, бусдад ойлгуулах гэсэн санааг нь бүрэн гүйцэд зөв дамжуулах ёстой. Тэгэхдээ үгчлэн орчуулах шаардлагатай үе ч бий, гол утгыг нэгтгэн зангидаж, товч бөгөөд тодорхой орчуулах ёстой ч үе байдаг. Ялангуяа дипломат орчуулагч нар дээрх чадваруудыг сайтар эзэмшиж байж урлаг, спорт, уран сайхан, аялал жуулчлал болон нийгмийн бусад салбарын орчуулагчдаас ялгарах ёстой гэж үздэг. Ялангуяа дипломат орчуулагчид ухаалаг, төлөв, аажуу тайван, биеэ эзэмдэн захирч, анхаарлаа төвлөрүүлж чаддаг, амархан гомдоггүй, уурладаггүй, хөөрч догдолдоггүй, хүйтэн дүнсгэр биш, алиа марзан биш, аливаад тэнцвэртэй түвшин байдлыг сахидаг байх ёстой. Илүү олон үг

нурших, хэт гоёмсоглон номчирхох, мэдэмхийрэх зэргээс хол байхыг ямагт хичээх нь зүйтэй гэж туршлагатай орчуулагчид зөвлөдөг. *Орчуулагч орчуулж байгаа хэлээ тун сайн мэдэх ёстой нь мэдээж хэрэг боловч зөвхөн гадаад хэлийг төгс эзэмшлээ гээд дипломат орчуулагч болохгүй. Орчуулгыг сайн хийх эсэх нь орчуулагчийн зан төрхөөс хамаардаг* гэсэн байдаг.²⁸ Тэгэхээр зөв зан чанар, түвшин төлөв байдал нь орчуулагч хэлмэрч нарын хувьд чухалд тооцогддог байна.

Орчуулагчдад гадаад хэлний цогц мэдлэг зайлшгүй шаардагддаг. Цогц гэдэг нь тухайн хэлээр сайн агаад оновчтой зөв үгээр ярьж зөв ойлгуулах эв дүй, цаад талаа бүрэн гүйцэд сонсож ойлгох чадвар, санаа бодлоо утга төгөлдөр ойлгомжтой илэрхийлэн бичих чадвар болон ямарваа бичвэрийг зохих хугацаанд бүрэн зөв ойлгож унших чадвар буюу өөрөөр хэлбэл ярьж, сонсож, бичиж, уншиж мэдсэн бүхнээ гол нь зөв хөрвүүлэн орчуулах, дамжуулах мэдлэг чадварыг сайтар эзэмшсэн байхыг хэлнэ. Францын эрдэмтэн, найруулга зүйч Р. Жеоржин “Найруулгын нууцууд” номдоо: *“Найруулах эрдмийн гол сүнс нь үг сонголт мөн...”* хэмээн бичжээ. Тэгэхээр аливаа зүйлийн талаар найруулан бичнэ, зөв ярина гэдэг бол үг сонголтын асуудал юм. Ганц үг, ганц авиа ч найруулгын өнгө аясыг тодорхойлж чаддаг учраас үгийг зөв сонгох нь чухал байдаг.

Орчуулга бол аливаа улс үндэстний соёлын салшгүй хэсэг билээ. Монгол англи хэлтнүүдийн аж амьдрал, зан заншил, ахуй соёлын ялгаа их байдаг бөгөөд тэрхүү ялгаа нь хэл бичигт нь тусгалаа олж, бичгийн болон ярианы хэлэнд тод илрэн харагддаг. Тухайлбал суурьшмал амьдралын хэв маягтай англи хэлтнүүдийн хэл бичигт хүндэтгэлийн утгыг илэрхийлэхдээ нэр үгийг ихэвчлэн ашигладаг бол нүүдэлчин соёл иргэншилтэй монгол хэлтнүүд *ажсаам уу, болгооно уу, тольдоно уу* гэх зэргээр үйл үгийг голлодог. Англи хэл дээр бичигдсэн албан, сургалт судалгааны болоод эрдэм шинжилгээний бичвэрүүдэд нэр үг өргөн хэрэглэгддэг.

Нэг жишээ авья. *“With the introduction of computers, much of the routine work of bookkeeping is done by the bookkeeping program, such as processing accounts for payments received, producing checks, printing invoices, calculating payroll and deduction amounts, and producing statements.”* Орчуулгын дадал хичээл дээр энэ өгүүлбэрийг оюутнуудаар орчуулуулахад тэд ихэнхдээ *Компьютерийг танилцуулахын хамт . . .* гэж орчуулдаг. Хэрэв ингэвэл *Компьютерийг танилцуулахын хамт, өглөгийн дансыг тооцоолох, чек бичих, нэхэмжлэл гаргах, цалингийн ба суутгалын дүнг тооцон гаргах болон банкны хуулга үйлдэх зэрэг данс тооцооны тогтсон ажлын ихэнхийг компьютерээр гүйцэтгэдэг боллоо* гэж

---

²⁸ В. И. Попов, “Орчин үеийн дипломат ажиллагаа: онол практикийн асуудал”, 2003, х. 46

орчуулах болно. Энэ өгүүлбэрийн эхний *“With the introduction of computers . . . “* гэсэн хэсгийг *“Компьютер нэвтрэснээр . . . “* гэж орчуулбал зүгээр.

Ямарваа хэлнээс орчуулга хийж буй хүн зохиогчийн хэлэх гэсэн гол утга санаа болон бичвэрийн жинхэнэ утга агуулгыг алдагдуулахгүйг ямагт эрхэмлэж, дэс дараалал нь тодорхой ойлгомжтой, хэл найруулгын хувьд зохистой арга хэлбэрийг сонгож байх нь зүйтэй юм. Мөн орчуулагчийн анхаарах ёстой бас нэг зүйл бол уншигчдад өгөөжтэй, ажил амьдралд нь тус нэмэр болохуйц, үр хойчдоо сургаалтай, зөв сайн үр дүнд хүргэх тийм ном, материалыг сонгон түлхүү орчуулж байвал бүгдэд тустай билээ. Сүүлийн үед олон арван бестселлерыг янз бүрийн аргаар орчуулах нь ихсэж байгаа бөгөөд орчуулгын чанар, үр дүн, зохиолынхоо сонголтыг анхааралгүй, зөвхөн мөнгө олохын тулд ‘гэрлийн хурдаар’ орчуулж байгаа нь учир дутагдалтай юм.

Аливаа орчуулга үнэн зөв байх зарчимд тулгуурладаг бөгөөд хүний бүтээлч үйл ажиллагаа, сэтгэн бодох болон мэргэжлийн ур чадварыг илэрхийлэн харуулдаг нарийн үйл явц юм. Орчуулгыг зөв агаад оновчтой хийхийн тулд хоёр хэлний хэлзүй, үгсийн сангийн утгыг сайн мэдэх нь чухал байдаг. Үгчлэх, хуулбарлах аргаас аль болох зайлсхийж, дүйлгэх, утгачлах, тайлбарлах аргуудыг түлхүү хэрэглэх нь орчуулгыг чанартай, оновчтой болоход тустай. Ялангуяа төрөл бус хэлүүд болох монгол англи хэлний тухайд үүнийг анхаарах ёстой бөгөөд англи хэлнээс монгол хэл руу мэргэжлийн нэр томьёо, үг хэллэгийг орчуулахдаа аливаа үгийг үгийн сангийн утгын талаас нь авч үзэх хэрэгтэй байдаг. Ер нь ямарч орчуулгад нийлэмж үгс, хоршоо үгс, өвөрмөц хэллэг, өгүүлбэрийн бүтэц зэргийг яг байгаа хэлбэрээр нь буулгавал, өөрөөр хэлбэл үгчилбэл алдаа хийх магадлал ихэсдэг. Аливаа бичгийн орчуулгыг сайн хийхийн тулд орчуулах гэж буй хоёр хэлнийхээ хэлзүйн дүрмийг сайн эзэмших, тухайн бичвэрийн өгүүлбэрүүд дэх тэмдэг, тэмдэглэгээг, тэдгээрийн өгүүлбэр дэх байрлал, үүргийг анхааралтай авч үзэх нь нь сайн орчуулга хийхэд тустай. Өгүүлбэр дэх цэг таслал бүр чухал. Мөн хоёр хэлний онцлог болон ялгаатай талууд, тэдгээр хэлээр яригчдын аж амьдралын хэв маягийг судалж мэдэх хэрэгтэй юм.

Орчуулагч нар орчуулж буй бүтээл, орчуулсан үг өгүүлбэр болгоноо сайтар хянаж, засаж байх нь чухал. Тэгэхдээ зөвхөн тухайн чиглэл мэргэжлийн хүнээр хянуулах биш, харин монгол хэлний багш, хэл шинжээч, хэлний мэргэжилтнүүд, зарим тохиолдолд утга зохиолын ажилтан, зохиолч яруу найрагчдаар хянуулахад ч илүүдэхгүй. Эс бөгөөс, өөрөөр хэлбэл, бичиж гаргаж байгаа ном бүтээл, гарын авлага сэлтээ сайтар нягтлан хянаж байхгүй бол монгол хэлийг эвдэж байгаа бас нэг бүлэг хүмүүс нь орчуулагчид өөрсдөө болчихож

магад. Орчуулгыг хэл мэдэхгүй хүнд л зориулж хийдэг. Орчуулах чадамж нь орчуулагчийн чадварыг илтгэн харуулдаг.

Аман орчуулга хийх үед сэргэлэн овсгоотой байх чадвар нэн хэрэг болдог. Учир нь шууд орчуулж болохооргүй үг хэллэгүүдтэй их таардаг бөгөөд ялангуяа маш хэцүү асуудлыг хэлэлцэх, мэдээлэх үед хэлц үг, өвөрмөц хэллэгүүд, шинээр үүсэн бий болсон үг хэллэг, нэр томъёонууд гарч ирдэг. Түүнчлэн, тогтсон үг хэллэгийг орчуулах амаргүй байдаг. Хэлц үг, зүйр цэцэн үгс, онигоо, тоглоом шоглоом болгосон үг хэллэгүүдийг орчуулах нь хамгийн хэцүү. Барууны улс төрчид Библиээс ишлэл татах дуртай байдаг. Тэгтэл орчуулга хийж буй нэгэн нь Библийг мэдэхгүйгээр, огт уншиж үзээгүй байгаад орчуулбал инээдтэй, эвгүй байдалд орох нь олонтоо. Тиймээс бичгийн болоод аман орчуулга хийж буй орчуулагчдын аль алинд нь их унших чухал бөгөөд өргөн мэдлэг, уужуу ухаан, их чадвар дадал шаардлагатай байдаг.

Тиймд орчуулгыг чанартай сайн хийх чадамж нь орчуулагчийн хэлний, орчуулгын, мөн хувь хүний ерөнхий чадваруудаас хамаардаг байна. Өөрөөр хэлбэл орчуулга хэр чанартай, үнэн зөв, бүрэн гүйцэт, сайн болох эсэх нь орчуулга хийх чадамжийн гол эх сурвалж болох орчуулагчийн олон талт өргөн мэдлэг, судалгаа хийж уншдаг эсэх, мэргэжлийн болоод харилцааны ур чадвар, эв дүй, зан хандлага, сэтгэл зүй, хувийн бэлтгэл зэрэг олон хүчин зүйлээс хамаардаг ажээ. Дээр нь нэмээд орчин үеийн техник технологийг ашиглаж, компьютерийн ур чадварт суралцах нь чухал юм.

Ашигласан номын жагсаалт

1. В. И. Попов, “Орчин үеийн дипломат ажиллагаа: онол практикийн асуудал”., 2003
“TRANSLATOR’S CHARTER”, approved by the Congress at Dubrovnik in 1963, and amended in Oslo on July 9, 1994, The International Federation of Translators
Employment Outlook – 2019-2020 by the Bureau of Labor Statistics (BLS
Translation Skills: A Textbook by HASAN SAID GHAZALA, (Umm Al-Qura University, Makkah Al-Mukarramah), 2014